

праці. Кождий окремий твір — казку, оповіданє, віршанє, примівку, загадку, приповідку, пісню чи що, хоч би воно було й яке мале, треба записувати на окремій картці і на кождій такій картці зазначувати імя і прозвище того, хто записує, час і місце запису, імя і прозвище людини, від котрої записано, і всякі інші уваги, які записувач уважає потрібним зробити. Надто треба записувати як мога виразно, чітко, докладно відрізняючи ріжні букви (такі як и, н, п, й, що багато дехто пише майже однаково), бож у етнографічних записах раз-у-раз можуть стрічатися слова невідомі редактори, а невиразне письмо може довести його до поганих помилок при друкуваню». Вартість книжки д. Гр. збільшає бібліографічний покажчик усіх видань, де друкували ся укр. нар. пісні. За сей покажчик, що особливо вказує на багато російських видань незвісних у нас, належить ся д. Гр.—ови велика дяка. Се перший початок до детальної бібліографії нашої нар. пісенної творчости, яка повинна бути зроблена як підвалина для дальших порівняних студій над текстами і темами наших пісень, розсипаних по сотках ріжних, в переважній мірі тяжко доступних видавництвах. Певна річ, покажчик д. Гр.—ка далеко ще не повний, але доповнити його буде вже далеко легше, ніж було йому зробити отсей гарний початок. *Л. Ф.*

Білоусові „Гайдамаки“. Накладом друкарні Білоуса в Коломиї вийшла брошура аж з двома наголовками: 1) Тарасъ Григорієвичъ Шевченко. Про изданіє Гайдамаковъ. (Так, як би то сам Шевченко писав про нього!). 2) Про изданіє иллюстрованої поеми «Гайдамаки» славного українського поета Тараса Григорієвича Шевченка. — Є то відзиви зібрані з часописів: Галичанинъ (ч. 242), Дѣлю (ч. 242), Русское Слово (ч. 44), Буквинский Вѣдомости (ч. 42), Słowo Polskie (ч. 286), Галичанинъ (ч. 262), Dziennik Polski (ч. 337), Л. Н. Вістник, Gazeta Kōłomyjska (ч. 91) з 1898 р. про «Гайдамаків», виданих минулого року д. Білоусом. На початку брошури поміщені два портрети — Шевченка і Білоуса — та передмова про саме виданє поеми. Формат брошури 16', ст. 32. Д. Білоус приписує собі тут заслугу, що відкрив Шевченка для тих селян, що доси не читали його зади фонетики і оповідає про крик, який підняли були на се виданє польські газети і навіть деякі уря-

дові органи. До історії того крику додамо, що він захопив ще ширші круги, бо нам доношено прим., що аж у Відні польські соціалдемократи парикали на передмову додану до сего виданя і за її написанє тяжко винуватили — дра Франка.

В. Катрановъ. О малорусской драмѣ.

Опытъ краткой исторіи развитія малорусской драматической литературы и общій разборъ послѣднихъ крупнѣйшихъ и лучшихъ ея образцовъ. Сторін 63 малої вїсімки. Одеса, 1899. Ціна 30 коп.

В першій частині своєї брошури д. Катранов подас коротенький і, треба сказати, дуже неповний нарис історії української драматичної літератури. Почавшись «Наталкою Полтавкою» (написана р. 1819), українська драматична література здавна притягувала до себе сили всіх майже видатніших українських письменників після Котляревського — акот: Квітки-Основ'яненка, Гулака-Артемовського (?), Шевченка та інших. Але спочатку українська драматична література і числом і змістом утворів була дуже бідна; головний мотив перших українських драм становить кохання. Тільки останніми часами, в творах дд. Кропивницького, Старицького, Тогобочнього, Мирного, Писанецького, Грінченка і особливо Тобилевича (Карпенка-Карого) вона вийшла вже з сфери кохання і родинного життя і дала чимало поважних утворів, цінних і з художнього і з ідейного боку. Друга частина праці д. Катранова містить «разборъ крупнѣйшихъ и лучшихъ образцовъ» української драматичної літератури: ся частина і творить головну вагу брошури д. Катранова. Д. Катранов ширше роздивляється ся краіш на його погляд українські драми з ідейного і художнього боку і потім робить загальний вивод про українську драматичну літературу. Ширше у його розібрані отсі пєси: «Олеся» д. Кропивницького, «По-над Дніпромъ», «Бурлака» і «Чумаки» д. Тобилевича (Карпенка-Карого). Окрім того подано короткі уваги про твори інших українських письменників-драматургів: дд. Старицького, Тогобочнього, Писанецького, Мирного, Олени Пчілки, Стороженка і Грінченка. Перше місце серед українських драматургів д. Катранов цілком справедливо одводить д. Тобилевичеві, якого твори захоплюють важні соціальні мотиви, оброблені і з художнього боку не абі як. Аналіз драм і ті уваги, які з їх приводу робить

д. Катранов, показують, що він совістно і старанно взяв ся до свого завдання. Взагалі, не вважаючи на деякі дрібні помилки (напр. д. Катранов не знає, що «Пан та собака», «Твардовський» та «Солопій та Хивря» Гулака-Артемовського не драми, а сатиричні поезії), праця д. Катранова має свою вагу вже тим одним, що се перша книжка в Росії спеціально про українську драматичну літературу і театр, перша проба придивитись до української драматичної літератури і театру з повною повагою, цілком об'єктивно, без дешевого гумору та жартів. Яко популяризація серед ширшої публіки одного з відділів української літератури, книжка д. Катранова безперечно користва, і з цього погляду можна тільки бажати їй широкого розповсюдження.

С. Є.

Ол. Барвінський. Огляд народної літератури українсько-руської до 60-тих років (передрук з III поправленого видання «Виймок з народної літератури української XIX ст.» у Львові 1898, з друк. Наук. тов. ім. Шевченка. Титул сеї брошури міг би декого змилити: під «народною літературою» автор розуміє не усього, народню творчість, а літературу книжкову писану на народній мові. «Виемки» д. Барв., се те, що Хрестоматія, призначена для навчання в гімназіях, а вступ — се коротенький курс історії літератури, що має бути ілюстрований творами вміщеними в «Виемках». Скажемо поки що пару слів про сам вступ. Маючи на увазі те, що спеціального курсу історії літератури (ніякої!) нема в ціяній нашій гімназіяльній науці і що, значить, молодіж із отаких вступів до хрестоматій муєнть черпати все своє знанє історії літератури, ми муєнмо сказати, що отсей вступ д. Барв. не відповідає ані педагогічним, ані науковим вимогам. Педагогічним тому ні, бо подає предмет хаотично, без прозорого поділу, без відтінення важливішого від менше важного, накопичує в нотках маєу найріжкіїших біо- і бібліографічних дат, сухих і не цікавих для ученика. А з наукового погляду муєнмо закинути авторови маєу зовсім певірних, баламутних і суперечних тверджєн. І так увєсь перший розділ про початки писемства на народній мові в XVII і XVIII в., се одно непорозумінє. «В кїївській Академії спонукували бюреаків складати на духовні теми похвали, привіти, оди, елегїї» (стор. VI), хоча похвальні вірші у нас друковано ще при кінці XVI в., від са-

мого 1580 р. (див. Острожська Біблія!). Релігійно-моральні вірші звані псалмами і кантами (ст. VI) — хоча сї категорії зовсім не все одно. В тих віршах (чи з XVII в.? чи і в кантах і псалмах?) «виведєно житє Богородиці і пнь, сьвятих в безпосередній звязи з обставинами народнього життя на Україні-Руси, в дусї і тонї наївних оповідань, прошикнутих часто гумористичним настрєсм» (ст. VI) — про XVII в. нічого сего не можемо сказати; з XVIII в. с гумористичні вірші, але де с такі оповіданя, що могли служити їм взірцем? Вірші в літовисях Єрлича і Грабянки не с наслідванєм укр. дум. Загалом ціле представленє «віршів» у д. Барв. вийшло баламутне тим, що він поставив їх повстанє в причинівім звязку з Кїївською Академією, хоча перші вірші на мові близькій до нашої народньої (переклади протестантських церковних гимнів) появляють ся ще на яких 50 літ перед повстанєм сеї Академії, — розірвав їх натуральний звязок з драмою, про котру говорить далї. І тут знов та нещасна Кїївська Академія зашкодила йому, хоча на иньїм місці й сам він згадує про початок вертепа ще в XVI в. І тут оповіданє хаотичне і деталї, що були в розвоє західно-європейської дух. драми, перенєсєно живєм до нас, хоч у нас нічого подібного не було. Ніколи релігійна драма у нас не була в руках духовєнства так, як у Польши: розріжнюванє «містерій» і «міраклїв» у нас — пуста гра слів без значїня. Пієні «Ой смерть моя дорога, ти од Бога прислана» нема в почаївській Богогласнику, а що се за Богогласник — не поясєно і т. д.

Такого самого баламутєтва повно й далї. Про псевдокляєнїцизм, романтизм д. Б. не дає зовсім яєного понятїя: думка, що псевдокляєнїцизм зредив найперше карикатурну поезію хуторну — не зовсім правдива; думка, що філєзоф Бєкон і поєт Шекєспір визволили ся з пут бездушного і невільничого наслідваня старинних клєєнкїв грецьких і латинських, с зовсім хибне, бо в Англії се наслідванє пієколи не панувало, а псевдокляєнїцизм прийшов аж геть по Шекєспіровій смерті (Поп, Драйден). Богдановичєва «Душенька» не с ніяка лєтка і жартовлива поєма, а тільки переробка латинської казки Апулєя; Нібєлєонгів ніяк не можна зачислити до переказів романєських народів. Романтизм не був, як каже д. Б., розумінєм «чогєсь авантурничого, маячливого,